

SKOLPORTENS NUMRERADE ARTIKELSERIE
FÖR UNDERVISNING, LÄRANDE OCH LEDARSKAP

DOKUMENTATION OCH ANALYS I FÖRSKOLANS SYSTEMATISKA KVALITETSARBETE

Ett utvecklingsprojekt
genom handledning

FÖRFATTARE:
Sanna Wisäter

SKOLPORTEN

LEDA & LÄRA

2/2022

SAMMANFATTNING

ARTIKELN REDOGÖR FÖR och analyserar ett utvecklingsprojekt som bedrivits vid två förskolor i Hässleholms kommun. Syftet med projektet är att belysa hur handledning med fokus på de didaktiska frågorna kan utveckla förskolans dokumentering av det systematiska kvalitetsarbetet i form av underlag, en röd tråd och djupare analys. Skolinspektionens rapporter om granskning av förskolans och skolans dokumentation av det systematiska kvalitetsarbetet visar nästan alltid på brister i både underlag och i analys. Detta menar de är problematiskt, då förskolans och skolans kvalitetsutveckling är kopplat till just denna dokumentation (Skolinspektionen, 2018; Skolinspektionen, 2017). År 2019 påbörjade Hässleholms kommun en satsning på att utbilda förskolepersonal till processledare. Rektorer fick i uppdrag att välja ut någon/några personal i sitt område som erbjöds möjligheten att utbilda sig. Jag var en av dem som fick förtroendet. Som nybliven processledare blev jag ombedd att handla i det systematiska kvalitetsarbetet i mitt område. Min rektor hade sedan tidigare uppmärksammat mitt arbetslags dokumentation av kvalitetsarbetet och hade en tanke om att detta synsätt kunde förmedlas i avsikt att förändra hela områdets sätt att systematiskt dokumentera utbildningen på. Handledningen omfattar stödmall, digital skriftlig handledning i arbetslagens dokumentation av kvalitetsarbetet samt fysisk handledning i arbetslaget. Resultatet visar att handledning genom fokus på didaktiska frågor leder till utveckling och förändring av arbetslagens sätt att dokumentera och analysera utbildningen.

Sanna Wisäter är legitimerad förskollärare på Hästhovens förskola, i Hässleholms kommun. E-post: sanna.wisater@hassleholm.se

Denna artikel har den 25 november 2021 accepterats för publicering i Skolportens numrerade artikelserie för utvecklingsarbete i skolan. Artikeln har granskats av en forskare som ingår i Skolportens granskargrupp.

Fri kopieringsrätt i ickekommersiellt syfte för kompetensutveckling eller undervisning i skolan och förskolan under förutsättning att författarens namn och artikelns titel anges, samt källa: Skolportens artikelserie. I övrigt gäller copyright för författaren och Skolporten AB gemensamt.

Denna artikel är publicerad i Skolportens artikelserie Leda & Lära:
www.skolporten.se/forskning/utveckling/

Aktuella Författaranvisningar & Skrivregler:
www.skolporten.se/forskning/skolutveckling/skolportens-utvecklingsartiklar/

Vill du också skriva en utvecklingsartikel? Mejla till redaktionen@skolporten.se

INNEHÅLL

INLEDNING	7
Bakgrund	7
Utvecklingsprojektets början	7
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	9
TEORIANKNYTNING	11
Sociokulturella perspektivet	11
Didaktiken	11
METOD OCH GENOMFÖRANDE	13
Metod och urval	13
Genomförande	14
Analysförfarandet och etiska ställningstagande	15
RESULTAT	17
2018–2020 Mål och syfte	17
2018–2020 insatser	18
DISKUSSION	21
Handledningens inverkan	21
Arbetslagets utveckling	21
SLUTSATS	23
REFERENSLISTA	25

INLEDNING

BAKGRUND

VAD, HUR OCH VARFÖR? Tre grundläggande didaktiska frågor som är centrala i förskolans planering av utbildningens arbete med omsorg, utveckling och lärande (Wahlström, 2019). Syftet med frågorna är att hjälpa personalen i skola och förskola att öppna upp dialog och reflektion i arbetslag, och hos den enskilde, kopplat till deras arbetsprocesser och barns utveckling och lärande. I reflektionen utvärderas vilka förutsättningar utbildningen ger barnen i deras rätt till omsorg, utveckling och lärande i relation till verksamhetens val av metoder och insatser (Kansanen, Hansén, Sjöberg och Kroksmark, 2011).

Skollagen och läroplanen (2010:800, kap. 4; Lpfö, 2018) slår fast att förskolepersonal har i uppdrag att analysera, utvärdera och dokumentera resultat och måluppfyllelse av ett systematiskt kvalitetsarbete. Men Skolinspektionen (2020) tillstår att skolan och förskolan har en svårighet att leva upp till detta krav, då de har svårt att koppla ihop verksamhetens resultat med de uppsatta målen i läroplanen. I förskolan finns också problem med att analysera det resultat de kommer fram till och att i senare led kunna identifiera vilka arbetsinsatser som behövs för att utveckla verksamheten vidare.

Skolinspektionen (2017) skriver i sin rapport att förskolan har problem att dokumentera tillräckligt med underlag kopplat till verksamhetens kvalitets-

utveckling. Underlaget är tänkt att binda samman verksamhetens arbetsprocesser och insatser som förskolepersonalen i sin tur ska ha som utgångspunkt vid sina analyser för förbättringsarbetet. Bristen på underlag hindrar analysen att få det djup den behöver för att ta arbetet framåt. Svårigheten kan också upptäckas i förskolepersonalens förmåga att koppla ihop kvalitetsarbetets delar till en helhet. Det finns en svaghet i förskolans sätt att se sambandet mellan vad förskolan erbjuder barnen och hur barnen i sin tur har påverkats av det i sin utveckling och lärande. Läroplanens mål hamnar även ofta i bakgrunden, då dokumenteringen av verksamhetens genomförande inte alltid är förankrad i målet som är bestämt utan är mer fristående (ibid). Förskolan tappar på så vis den röda tråden i sitt kvalitetsarbete och har därför också svårt att analysera och utveckla nya insatser för att ta sig vidare i sitt arbete för att höja utbildningens kvalitet. Samtidigt i samma rapport har en del representanter för huvudmannen en tanke om att problematiken egentligen kan bottna i förskolepersonalens förmåga att analysera. De tog därför ett beslut att ge förskolepersonalen kompetensutveckling med inriktning mot själva analysprocessen. Resultatet visade att kompetensutvecklingen bidrog till att utveckla en djupare förståelse bland personalen och deras förmåga att kunna dokumentera och analysera verksamheten.

UTVECKLINGSPROJEKTETS BÖRJAN

JAG HAR ARBETAT som förskollärare sedan 2012, och har under denna tid tagit del av fyra olika förskolors sätt att dokumentera utbildningen i det systematiska kvalitetsarbetet. Våren 2018 inleddes min anställning

i den kommun där jag arbetar idag, och det var här mitt intresse för kvalitetsarbetets dokumentation på allvar började. I den dokumentation jag tog del av, och utifrån tidigare erfarenhet inom området, blev

det alltmer synligt för mig var förskolans problematik kring dokumentationsprocessen kunde ligga. Dels blev det tydligt att förskolan hade svårt att synliggöra vilka förutsättningar verksamheten gav barnen för att stödja dem i deras utveckling och lärande, dels framgick också att förskolan hade svårt att analysera dessa förutsättningar. Slutligen blev det tydligt att det fanns svårigheter att se hur kvalitetsarbetet genom denna analys kunde förändras och utvecklas. I dokumentationen fanns det en otydlighet i vad den syftade till att berätta i relation till utvecklingsarbetet. Dokumentationen fokuserade i stället på veckans olika aktiviteter och om barnen hade upplevt dessa aktiviteter roliga eller ej. Dokumentationen blev smal och beskrev mer observationer av barns reaktion på förskolans olika aktiviteter snarare än vad förskolepersonalens olika aktiviteter hade som syfte att främja i barns utveckling och lärande, samt vad förskolepersonalen faktiskt kunde urskilja i barns utveckling och lärande utifrån de förutsättningar de gett dom.

Jag delar de tankar som framförts av Skolinspektionen 2017 om att svårigheten i förskolan att dokumentera och analysera verksamhetens kvalitetsarbete kan bottna i förskolepersonals förmåga att analysera (Skolinspektionen, 2017). Att förskolans problematik kanske inte bottnar i att dokumentera tillräckligt med underlag för att ge näring åt analysen, utan att analysprocessens näring blir otillräcklig på grund av svårigheten att analysera. Saknar förskolepersonalen förmågan att kunna urskilja och tolka arbetsprocesser och resultat så blir saknaden också av underlag givet, och dokumentationen av resultatet automatiskt en

omöjlighet. Utvecklingsarbetet för att höja dokumentationens kvalitet behöver syfta till att utveckla personalens förmåga att *se, tolka och reflektera* verksamheten utifrån olika praktiska och teoretiska perspektiv, och det var så handledning med fokus på de didaktiska frågorna tog sin början.

Handledning genom didaktiska frågor har haft som avsikt att utveckla förskolepersonalens analys i utvecklingsarbetets dokumentation. Där frågorna vad, hur och varför förklaras och används i ett större sammanhang än som fristående frågor. Handledningens intention har handlat om att bredda förskolepersonals analytiska förmåga och då har frågeställningarna fungerat som ett verktyg att utmana personalen i att samtala, tänka och reflektera kring vad frågorna egentligen representerar. *Vad* innebär kunskap om ämnesdidaktik och samhällskunskap, *hur* syftar på kunskap om metodik och beteendevetenskap (pedagogik, psykologi och sociologi), och *varför* kräver kunskap om de teorier läroplanen är uppbyggd av. Och det är genom denna utveckling personalen lättare kan bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete som kan grunda sig i en djupare analys och dokumentation av detsamma.

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

UTVECKLINGSPROJEKTETS SYFTE ÄR att belysa hur handledning med fokus på de didaktiska frågorna kan utveckla förskolans analys i dokumentationen av det systematiska kvalitetsarbetet. Handledning som metod syftar till att skapa ett forum för arbetslag att uppmuntra till samtal om den verksamhet de bedriver. Didaktikens frågeställningar används i handledning för att utmana arbetslagens samtal till djupare analys, där frågorna riktar uppmärksamhet mot arbetslagens val av arbetsinsatser i sitt kvalitetsarbete.

Utvecklingsprojektets frågeställning är följande:
Kan handledning med fokus på de didaktiska frågorna utveckla förskolans dokumentation av det systematiska kvalitetsarbetet kopplat till att hålla den röda tråden och utveckla djupare analyser?

TEORIANKNYTNING

SOCIOKULTURELLA PERSPEKTIVET

UTVECKLINGSPROJEKTET TAR AVSTAMP i det sociokulturella perspektivet, där handledning har använts som metod i arbetslaget för att frambringa och uppmuntra samspel och samtal kring dokumentationen av det systematiska kvalitetsarbetet. Selander (2017) beskriver att teorin handlar om hur människans tänkande utvecklades i förhållande till andra människors tänkande. Att människans utveckling av språk, tankar och kunskap är beroende av kommunikativa samspel med andra människor där man får ta del av hur andra uppfattar och upplever världen. Säljö (2014) vill mena att interaktionen mellan människor är kärnan i lärandet. Människan varken utvecklas eller lär bara för att det har bestämts att det är tid för att lära. Människan mås-

te vara aktiv och i samspel med andra människor, och det är då lärande sker. Säljö (2014) lyfter den proximala utvecklingszonen, och förklarar teorin på så vis att människan består av tre nivåer. Det man klarar av själv, det man klarar av med stöd av någon annan och det man inte klarar av. Den proximala utvecklingszonen är zonen mellan vad människan klarar av själv och vad människan inte klarar av. I denna zon kan människan utmanas av någon mer kunnig inom ämnet/området, och på så vis lära och utvecklas vidare. Handledningens mål har varit att skapa ett kollegialt lärande, en utvecklingszon för arbetslaget. Det sociokulturella perspektivet har därför blivit en förutsättning för individen och gruppens utveckling i analys.

DIDAKTIKEN

SKOLINSPEKTIONENS KVALITETSGRANSKNING (2012) menade att förskolorna ofta dokumenterade olika former av görande med avsaknad av analys och samband mellan görandet och barns utveckling och lärande. Det saknades också dokumenterade analyser av hur förskolan ska fortsätta arbeta för att nå sina mål. Mitt antagande för utvecklingsprojektet är att fokus på de didaktiska frågorna i handledning kan utveckla förskolans analys och dokumentation av det systematiska kvalitetsarbetet. Att det finns ett samband mellan förskolepersonalens underlag i den analytiska dokumentationen och deras förmåga att kunna tänka och språka didaktiska frågeställningar.

Didaktik definieras som läran om undervisning. I denna lära hämtar läraren kunskap ur sin egen erfarenhet av undervisning och ur sin teoretiska kunskap om barns lärande och utveckling. Lärarens kunskap

om undervisning är också kopplat till dennes förmåga att analysera verksamheten utifrån olika perspektiv, att planera upp undervisning och verksamhet, att analysera undervisningens valda innehåll/ämne, genomförandet av undervisningen, att reflektera och analysera denna i relation till barns utveckling och lärande, för att i slutändan kunna identifiera samband där emellan och vidare utveckla undervisningssituationen (Wahlström, 2019). Eftersom jag uttrycker samband mellan didaktiken och problematiken i förskolans analys och dokumentation av ett systematiskt kvalitetsarbete vill jag också förtydliga att förskolans kvalitetsarbete inte enbart riktar sig mot utbildningens undervisningssituationer. Kvalitetsarbetet i förskolan riktar sig mot att höja kvaliteten inom förskolans uppdrag som helhet och de nationella målen. Didaktikens definition, *läran om undervisning*, bör därför i detta utvecklingspro-

jekt ses i ett bredare perspektiv, och används i denna artikel med innebörden *läran om barns utveckling och lärande*. Även begreppet lärare/förskollärare benämns i denna artikel som förskolepersonal, eftersom förskolans uppdrag att dokumentera det systematiska kvalitetsarbetet riktar sig mot hela arbetslagets insats och inte enbart mot förskollärarens (Lpfö, 2018).

När förskolan talar om didaktik och analys förknippas detta med tre grundfrågor, vad varför och hur. Vad ska vi göra, varför ska vi göra det och hur ska vi göra det. Frågorna har som syfte att hjälpa förskolan i planeringen av verksamheten för att på bästa sätt kunna stödja barns rätt till utveckling och lärande. Frågorna i sig kan tyckas odelbara och enkla i sin natur att svara på, men frågorna vad, varför och hur omfattar i sig själva ytterligare frågeställningar som bör tas hänsyn till i analys och planering av verksamheten. Förskolepersonal behöver se frågornas periferi och förstå att varje fråga kräver ytterligare frågor för att kunna besvaras och för att de ska uppnå sitt syfte. Personalen i förskolan bör också tänka på med vem ska man lära sig, vad ska man lära sig, när ska man lära sig, var ska man lära sig, hur ska man lära sig, genom vad ska man lära sig, varför ska man lära sig, och för vad ska man lära sig (Jank och Meyer, 1997). Gustafsson (2020) förklarar didaktikens frågeställningar genom att också rikta fokus mot frågor som berör vad gör vi med barnen, varför gör vi det, på vilket sätt gör vi det, varför gör vi på det sättet, och vad leder det till för resultat. Förskolans uppdrag är att förverkliga läroplanens värdegrund och uppdrag och att ge varje barn förutsättningar att utvecklas inom de nationella målen (Lpfö, 2018). Det är också detta uppdrag som ligger till grund för det kvalitetsarbete som ska analyseras och dokumenteras. Frågeställningarna som exemplifieras måste därigenom ses ur ett läroplansperspektiv och visar att förskolepersonal behöver god kännedom inom många områden. Arbetslagets förmåga att bedriva ett utvecklande kvalitetsarbete förutsätter därför kunskap om barnet (beteendevetenskap – pedagogik, psykologi och sociologi), läroplansteori, metodik, ämnesdidaktik och samhällskunskap.

När frågorna vad, varför och hur ovan förklarats närmare kan skillnaden mellan teori och praktik även bli mer påtaglig. Vad- och varför- frågor formas och tolkas ur arbetslagets teoretiska kunskap om barns utveckling och lärande, medan hur- frågor formas och tolkas ur arbetslagets praktiska övervägande (Wahlström, 2019). Handledning med fokus på de didaktiska frågorna har som syfte att stödja, hjälpa och utveckla arbetslagets sätt att se och förstå barns utveckling och lärande och hur verksamhetens val av arbetsinsatser och barns utveckling och lärande hänger samman. Frågorna har också som avsikt att skapa dialog i arbetslaget, där de tillsammans kan utbyta erfarenheter och teoretiska utgångspunkter, men även där de kan samlas kring ett specifikt innehåll att diskutera och utvecklas inom. De didaktiska frågorna riktar även uppmärksamhet mot det praktiska förändringsarbetet och de övervägande val av metoder och insatser som arbetslaget gör för att fortsätta ett givande utvecklingsarbete. Handledning med fokus på de didaktiska frågorna kan alltså på detta vis utveckla arbetslagets synsätt och kunskap inom de mål som de har som uppdrag att arbeta mot, vilket i sin tur kan utveckla djupare och mer givande analyser och dokumentationer av kvalitetsarbetet.

METOD OCH GENOMFÖRANDE

METOD OCH URVAL

UTVECKLINGSPROJEKTET HAR UTGÅTT från det sociokulturella perspektivet, där handledning med fokus på didaktiska frågeställningar har använts som redskap. Det sociokulturella perspektivet utgår från att det krävs samspel och samtal mellan två eller flera personer för att lärande och kunskap ska utvecklas inom individen. Dialogen mellan människor öppnar upp för individen att ta del av andras tankar, perspektiv, språkförråd, kunskap och erfarenheter inom olika områden (Selander, 2017). Individen själv måste vara aktiv i samspelet med andra människor, och det är då utveckling och lärande sker (Säljö, 2014). Mitt antagande om att handledning som redskap kan utveckla arbetslagets analys och dokumentation, grundar sig i sambandet mellan handledning och didaktiska frågor. Handledning används för att frambringa samtal i arbetslaget, där alla blir aktiva i samtal och delar med sig av kunskap och erfarenheter, medan de didaktiska frågorna används för att rikta innehållet i samtalen mot dokumentationens problematik – saknaden av underlag och analys kopplat till verksamhetens arbetsinsatser och barns utveckling och lärande (Skolinspektionen, 2017). Handledningen har därför genom det sociokulturella perspektivet fungerat genom att agera dels som en kritisk vän (en vän som kritiskt granskar, ifrågasätter, undrar och problematiserar arbetslagets analys och dokumentation), dels som en egen deltagare i samtal där språket och dialogen kan vidareutveckla lärande och kunskap inom den enskilda individen och i gruppen.

Den samlade empirin består av två olika arbetslags skriftliga dokumentationer samt mina skriftliga kommentarer i deras dokument. Jag har också haft fysiska handledningstillfällen i arbetslagen, men dessa

är inte skriftligt dokumenterade, utan kommer att redovisas genom att jag gjort en notering i texten när de har ägt rum. Resultatet kommer att synliggöra dels hur respektive arbetslags dokumentation såg ut innan handledning (2018) dels hur den utvecklas och förändras under den tidsperiod då de handleddes (2019–2020). Analysen av data kommer att fokusera på utvecklingen och förändringen i arbetsgruppens analytiska förmåga och deras sätt att dokumentera den röda tråden. Det vill säga, att dokumentationen följer en röd tråd från början till slut – att det identifierade utvecklingsområdet hänger ihop med mål och syfte, och därefter tydligt kunna följa målet i utvecklingsarbetets dokumentation av insatser).

Handledningen har omfattat nio olika arbetslag. I projektet har jag följt två av dem, i texten benämnda som A1 och A2. Att välja ut två av nio arbetslag var inte lätt, då alla arbetslag har gjort en omfattande och betydande resa. Avgörande för val av arbetslag grundade sig till slut i A1:s och A2:s utveckling (från 2018–2020) av analys och dokumentation i relation till min handledning. Dessa två arbetslag gav tydligast resultat kopplat till handledning kring de didaktiska frågeställningarna.

UTVECKLINGSPROJEKTET BESTOD AV tre steg. De olika stegen hade som utgångspunkt att skapa dialog i arbetslagen och att utveckla deras förmåga att analysera verksamhetens utvecklingsarbete och att systematiskt kunna dokumentera denna process. Stegen var följande:

STEG 1: UTVECKLING AV STÖDMALL

Enligt praxis utvecklar förskolor egna kvalitetssäkringsdokument för förskolepersonal att dokumentera det systematiska kvalitetsarbetet i. Dokumenten, eller mallarna, är kommunens eller enhetens egen tolkning av hur ett systematiskt kvalitetsarbete ska genomföras och dokumenteras på. Mallen min enhet använde sig av bestod av kartläggning av nuläget och observationer som underlag för att starta utvecklingsarbetet (var är vi), verksamhetsplanering för verksamhetsåret (vart ska vi – mål, syfte och metod), genomförandet av arbetet (hur gör vi – kontinuerligt dokumenterat utvecklingsarbete) och utvärdering (hur blev det).

Jag började 2018 med att läsa igenom de nio arbetslagens dokumenterade kvalitetsarbeten samt mallen som de vid tidpunkten använde på min enhet. Mallen hade hämtat underlag från Hässleholms kommuns övergripande struktur för de kommunala förskolornas kvalitetsarbete, och innehöll frågor av didaktiskt slag, men saknade avsnitt för ett identifierat utvecklingsområde kopplat till mål och syfte. Jag kunde ringa in två, för mig, utmärkande svårigheter i arbetslagens dokumentationer. Dels svårigheten att lyckas tydliggöra den röda tråden, dels saknaden av en djupare analys kopplat till mål, arbetsinsatser och barns utveckling och lärande.

Utvecklingen av stödmallen tog sin början i att jag tillförde underrubriker till varje huvudfråga. Huvudfrågorna i mallen fortsatte att utgå från "Var är vi? Vart ska vi? Hur gör vi? Hur blev det?". Huvudfrågorna fick underrubriker och dessa förtydligades med stödtext och didaktiska frågeställningar. Mallens stödtext under varje rubrik avsåg att förklara vilken typ av dokumentation som eftersöktes, att tydligare uppmärksamma arbetslagen på att hålla den röda tråden och vad denna har för betydelse för dokumentationens ändamål, att kontinuerligt påminna sig själva om det uppsatta målet och att gå tillbaka och läsa igenom tidigare dokumentation av insatser

och analyser. För att på bästa sätt kunna utveckla arbetslaget i deras analys och i att hålla den röda tråden lade jag även till underrubriken för ett identifierat utvecklingsområde, där observation av nulägets brister skulle kopplas ihop med mål och syfte. Mallens underrubriker som eftersökte ett analytiskt förhållningssätt innehöll också didaktiska frågeställningar. Frågorna avsåg att rikta uppmärksamhet mot arbetslagets val inom sitt kvalitetsutvecklande arbete genom att exempelvis fråga hur verksamheten svarade på utvecklingsarbetet, hur barnen utvecklades och lärde i relation till vad de erbjöds, vad som kan ha påverkat eller inte påverkat resultatet, varför arbetslaget gjorde de val de gjorde osv. Frågorna i stödmallen tog upp inflytande och påverkan mellan utbildningens olika aktörer (personal, barn, grupp, hemmet, miljön, material osv) och hur arbetslaget kunde se att dessa kunde eller inte kunde påverka varandra i utvecklingsarbetet. Frågorna fokuserade också på teoretiska och praktiska övervägande där det förväntades att arbetslag skulle kunna förankra sina insatser i vetenskap eller beprövad erfarenhet.

STEG 2: DIGITAL HANLEDNING

I kommunikationsplattformen Teams skapade jag och min rektor ett Team "Systematiskt kvalitetsarbete". I detta Teams fick varje förskola en egen mapp. Mappen innehöll varsitt dokument av stödmallen för förskolans olika arbetslag. I detta dokument kunde arbetslagen själva gå in och fylla i det som efterfrågades och påbörja den systematiska dokumenteringen av sitt kvalitetsarbete. Dokumenten var öppna för varje arbetslag att läsa, just för att kunna ge inspiration och dela erfarenhet med varandra. I dokumentet kunde jag handleda arbetslagen genom att digitalt kommentera, ge feedback, ställa frågor och svara på frågor direkt i dokumentationerna. Arbetslagen hade också möjlighet att svara på mina kommentarer direkt i dokumentet. Handledningen i kvalitetsarbetet upprepades cirka var femte vecka.

Min handledning utgick från att vara en kritisk vän som främst riktade frågor och uppmärksamhet mot den röda tråden samt analysen. Kommentarer hade också som mål att öppna upp för dialog i arbetslaget om deras val av dokumentation och om sitt utvecklingsarbete.

STEG 3: HANDLEDNING I ARBETSLAGET

Handledningen i arbetslaget startades strax efter att arbetslagen tagit del av stödmallen och påbörjat sin dokumentering. Den fysiska handledningen upprepades cirka en till två gånger per termin. Innan varje handledningstillfälle läste jag igenom arbetslagets dokumentation och skrev ner mina reflektioner i form av frågor till arbetslaget. Frågorna riktade även här

sitt fokus mot hur arbetslagen höll den röda tråden och vad de valde att analysera. De fysiska mötena hade som mål att skapa dialog, där inte enbart jag gav feedback, undrade eller problematiserade arbetslagets analys och dokumentation, utan där hela arbetslaget kunde bli involverat i reflektion och analys kring deras egen dokumentation och kvalitetsarbete.

ANALYSFÖRFARANDET OCH ETISKA STÄLLNINGSTAGANDE

MIN ANALYS AV utvecklingsprojektet tar avstamp i utvecklingen och förändringen i två fokusområden, den röda tråden och arbetslagets analysarbete. För att kunna följa dokumenteringens utveckling delade jag upp analysarbetet i olika delar. Först fokuserade jag på arbetslagens utveckling, 2018–2020, i deras sätt att dokumentera sitt utvecklingsområde, mål och syfte. Jag studerade stödmallarna och hur dessa kan eller inte kan ha påverkat dokumentationens utveckling. Därpå tittade jag på hur mål och genomförande (dokumenteringen kring arbetslagets arbetsinsatser) samspelade med varandra och hur arbetslagen utvecklas i denna form av dokumentering i kombination med min skriftliga handledning. Slutligen studerade jag arbetslagets analyser, det vill säga vad analyserar de och hur gör de detta. Även här tittade jag på deras analys i relation till min handledning.

Under min handledning har jag varit försiktig med att uttrycka åsikter om vad arbetslagen väljer att arbeta med (mål och insats) samt barngruppens utveckling, och varit tydlig med att det är arbetslagets utveckling i skrivprocess samt analys som varit föremålet för handledningen. Därför har frågorna i min handledning styrts i riktning mot att utmana arbetslagets tankegångar, och ställa de didaktiska frågorna i centrum för deras eget sätt att analysera och dokumentera utveckling och förändring i utbildningen, samt arbetslagets egen utveckling och lärande.

Jag har arbetslagets samtycke att använda deras dokumentationer, och de har anonymiserats i texten.

RESULTAT

I RESULTATET KOMMER jag att beskriva hur två arbetslags (A1 och A2) tre årliga systematiska kvalitetsarbeten (2018–2020) utvecklas med hjälp av handledning. Jag har valt att presentera båda gruppernas dokumentationer i följd under två rubriker, ”2018 – 2020 Mål och syfte” och ”2018 – 2020 Insatser”. Jag följer och analyserar hur arbetslagens dokumentationer utvecklas i förhållande till att hålla den röda tråden och hur analysen förändras i relation till handledningen (stödmall, skriftlig samt fysisk). Jag kommer att redovisa

A1 och A2:s dokumentationer genom att först skriva vems dokumentation det är som presenteras, under vilken tid dokumentationen ägt rum och om den är med eller utan handledning. Min digitala skriftliga handledning kommer att presenteras genom mitt namn *Sanna Wisäter* (digital handledning). Den fysiska handledningen är inte dokumenterad men kommer till viss del att presenteras i arbetslagens dokumentation, där de själva har beskrivit tillfällen då de haft handledningsmöte med mig.

2018–2020 MÅL OCH SYFTE

RESULTATET PRESENTERAR A1:S och A2:s dokumentationer av Mål och syfte 2018 och 2020. Dokumentationen 2018 genomfördes innan stödmallen introducerades och handledningen påbörjats. Arbetslagen har sedan 2019 tagit del av stödmallen och handledningen när de dokumenterar. Stödmallen innehåller då också ett avsnitt kring att identifiera och dokumentera ett utvecklingsområde, och stödtext som syftar till att koppla samman utvecklingsområde, mål och syfte för att få en tydligare röd tråd.

A1 MÅL OCH SYFTE 2018 OCH 2020:

A1 Mål och syfte 2018, före stödmall och handledning:

Mål: – Barnen ska utveckla sin förmåga att ta hänsyn och leva sig in i andra människors situation samt vilja att hjälpa andra (Lpfö 18).

Syfte: – Vårt möte med varje barn är grunden för deras förmåga att kommunicera med andra och därmed främja barnens vidare utveckling (...).

A1 Mål och syfte 2020, arbetslagen utgår från den nya stödmallen och får handledning:

Utvecklingsområde: – Vi ser ett stort behov av språkutveckling hos samtliga barn i vår barngrupp, såväl uttal som förståelse. I samtal och diskussioner med barnen har vi uppmärksammat att många barn har svårt med olika språkljud, svårt att uttrycka sig samt svårt att följa enkla instruktioner.

Mål: – Alla barn ska ges möjlighet att utveckla sin språkliga förmåga.

Syfte: – Språklärande och identitetsutveckling hänger nära samman. Förskolan ska därför lägga stor vikt vid att stimulera barnens språkutveckling i svenska, genom att uppmuntra och ta tillvara deras nyfikenhet och intresse för att kommunicera på olika sätt. (...) Lpfö 18)

A2 MÅL OCH SYFTE 2018 OCH 2020:

A2 Mål och syfte 2018, före stödmall och handledning:

Mål: – Barnen ska ha olika verktyg för att själva kunna lära sig att ta ansvar för sitt välmående.

Syfte: – Vi vill att våra barn ska få med sig god självkännetdom i sin ryggsäck.

A2 MÅL OCH SYFTE 2020, ARBETSLAGEN UTGÅR FRÅN DEN NYA STÖDMALLEN OCH FÅR HANDEDNING:

Utvecklingsområde: – Det som blir synligt i vår verksamhet är att barnen under stora delar av deras dag på förskolan, i olika situationer upplevs som otrygga och oroliga vilket medför mycket spring, en hel del frågor kring vad, hur, när, med vem saker ska hända samt att de inte kan slappna och vara i nuet. Faktorer som kan ha en betydande roll kring barnens oroligheter kan vara att det har blivit en helt ny gruppkonstellation och en helt ny miljö för en del.

Mål: – Vårt mål är att skapa förutsättningar för barn och ge de möjlighet att utveckla en trygghet till sig själv som individ

Syfte: – Efter observation av både miljö och barn, interaktion med barn och i diskussion i arbetslaget, upplever vi att det barnen är i behov av att utveckla är en trygghet till sig själv som individ för att i sin tur uppleva trygghet under sin dag på förskolan. Otryggheten och oron som finns hos barngruppen står alltså i vägen för deras lärande och utveckling. (...)

I den mall A1 och A2 använde sig av 2018 fanns det inget avsnitt för att dokumentera ett identifierat utvecklingsområde. Det saknas därför en nulägesbeskrivning av verksamheten samt barnet i relation till målet. Det blir på så vis svårare att knyta an syftet till den pågående verksamheten. Syftet blir mer övergri-

pande information och den röda tråden blir på så vis svag. Dokumentationen från 2018 till 2020 visar att stödmallen och handledningen förändrat arbetslagets sätt att dokumentera mål och syfte. 2020 ger arbetslagen en nulägesbeskrivning av sitt utvecklingsområde. Genom nulägesbeskrivningen synliggörs en förändring från 2018 till 2020 i arbetslagets sätt att se på relationen mellan barnet och verksamheten. 2020 diskuterar de sitt utvecklingsområde och huruvida det kan ha påverkats av olika faktorer i deras verksamhet och hur de på olika sätt har identifierat utvecklingsarbetets behov. Syftet är både förankrat i läroplanen, målet och i utvecklingsområdets analys. Arbetslagets förmåga att dokumentera och tydliggöra mål och syfte från 2018 till 2020 har både utvecklats och förändrats. Målet och syftet från 2018 är flertydigt och upp till läsaren själva att tolka. Målet och syftet beskriver varken utbildningens eller barnets behov, utan blir bara fristående citat utan koppling till den pågående verksamheten. Läsare får på så vis inte någon bild av arbetslagets tankesätt kring vad de är i behov av att utveckla, varför de är det eller hur de ska göra detta. Den röda tråden mellan utvecklingsområde, mål och syfte blir också tydligare 2020 och läsaren kan nu lättare förstå vad kvalitetsarbetet kommer att rikta fokus mot. Målet blir på så vis förankrat i ett syfte och skapar ett större sammanhang.

2018–2020 INSATSER

RESULTATET PRESENTERAR A1:S och A2:s dokumentationer av Insatser mellan 2018 – 2020. Dokumentationen 2018 genomfördes före stödmallen introducerades och handledningen påbörjats. Arbetslagen har sedan 2019 tagit del av stödmallen och handledningen när de dokumenterar. Innan arbetslagens dokumenterade insatser redovisas presenteras också arbetslagens dokumenterade mål som insatserna bör rikta fokus mot.

A2 hade dock enbart fysisk handledning under 2019, därför presenteras inte någon skriftlig handledning kopplat till deras dokumentation detta år.

A1 INSATSER 2018–2020:

A1 Insatser 2018, före stödmall och handledning: (Mål: – Barnen ska ha olika verktyg för att själva kunna lära sig att ta ansvar för sitt välmående.)

Vecka 8

Inskolningen gick bra hon verkar väldigt trygg. Mycket personal som var lediga så lite vikarier. Vi var i skogen med några barn. Vi var även på biblioteket. Vi gjorde experiment med russin och kolsyrat vatten och russin. Det var uppskattat.

A1 INSATSER 2019, ARBETSLAGEN UTGÅR FRÅN DEN NYA STÖDMALLEN OCH FÅR HANDEDNING:

(Mål: – Förskolan ska arbeta för att ge barnen trygghet i de vardagliga aktiviteterna.)

Vecka 37:

(...) Samlingarna fungerar bättre och bättre. Barnen är indelade i 2 grupper och de har bestämda platser i samlingsringen vilket skapar trygghet och lugn i gruppen.

Vi har även bestämda platser vid matborden och detta har bidragit till ett större lugn vid matsituationerna.

Wisäter, Sanna (digital handledning)

Denna del av analysen hör ihop med ert mål som ni satt upp. Tänk på att det är ert mål som ni ska analysera och inte veckans alla olika delar. Det kan också vara intressant i analysen om ni tänker lite djupare. till exempel varför tror ni att bestämda platser bidrar till ett större lugn och trygghet? Har ni förändrat ert förhållningssätt på något vis i samlingen, eller vid matsituationen som också kan bidra till ett större lugn? Bra jobbat att ni kan se förändring!

A1 INSATSER 2020, ARBETSLAGEN UTGÅR FRÅN DEN NYA STÖDMALLEN OCH FÅR HANDEDNING:

(Mål: – Alla barn ska ges möjlighet att utveckla sin språkliga förmåga.)

Vecka 32–39

(...) Vi ser i språksamlingarna att det finns ett stort behov av språkutvecklande arbete. Vi blir medvetna om barnens verkliga förmåga, vissa barn tror vi ibland att de kan mer medans andra överraskar och visar en större förståelse än vi tidigare upplevt. (...)

Wisäter, Sanna (digital handledning)

Ni kan gärna beskriva vad en språksamling är. Vilket material arbetar ni med, vad riktar ni er uppmärksamhet mot, vilket innehåll har det, vad ska det mynna ut i. Ni skriver att det finns behov av språkutvecklande arbete, vad menar ni med det? Vad är det ni har observerat att barnen är i extra behov av? Är era "krav" för höga kontra deras förmågor? Eller är det väl anpassat efter deras åldersgrupp?

Vecka 46

Efter mötet med Sanna stannade vi upp i vårt skrivande och tog en diskussion om vad vi ska lägga fokus på. Vi har diskuterat i arbetslaget var vi befinner oss och vad vi behöver arbeta mer med i barngruppen. (...) Vi fortsätter också som tidigare med våra samarbetsövningar, högläsning och språksamlingar men kommer att ha vårt fokus på lyssnandet och introducera ett bokstavsljud i taget. (...) Ljuden ska finnas

med och synliggöras i hela verksamheten och barnen ska få dem till sig på många olika sätt och i olika situationer.

Wisäter, Sanna (digital handledning)

Jättebra ingång till nästkommande veckor. Nu när ni arbetar med detta. Sätt er ner och tillsammans bestäm vad, hur, när detta ska ske, så att alla i arbetslaget arbetar på samma sätt kring er arbetsinsats (bokstavsljud/ljud). (...)

Vecka 47–48

Barnen visar ett stort intresse för bokstäver och ljud och har anammat lapparna på väggar och golv och gör bokstavsljuden när de kommer åt. (...) Våra nya miljöer har slagit väl ut och mottagits positivt hos barnen och vi hör dem prata mycket i leken och samlingar och även hur de verkligen försöker uttala nuvarande ljud rätt. Vi känner i arbetslaget att alla är med i arbetet och håller en röd tråd under hela dagen och levandegör fokusområdet.

A2 INSATSER 2018–2020:

A2 Insatser 2018, före stödmall och handledning: (Mål: – Barnen ska ha olika verktyg för att själva kunna lära sig att ta ansvar för sitt välmående.)

Vecka 43

Vi gör fler vetekatter. Barnen tycker det är mysigt med tyngden och värmen som hjälper dem att slappna av. Vi använder katten vid massage och avslappningsövningar. Samla löv till vår kompost. Fira nallens dag på fredag. Film, baka, kalas. Nallen gömmer sig på avdelningen. Barne får leta reda på den. Vi pratar om avd nallen tycker om, blåbär. Vi bakar blåbärs muffins till nallen. Vi sjunger mors lille Olle. Nallen går sen mätt in i sitt idé.

A2 INSATSER 2019, ARBETSLAGEN UTGÅR FRÅN DEN NYA STÖDMALLEN OCH FÅR FYSISK HANDEDNING:

(Mål: – Vi ska ge varje barn möjligheter och förutsättningar att utveckla – sin förmåga att lyssna och sin kroppsliga och personliga integritet (våga säga ifrån).)

Vecka 11

Denna vecka fokuserar vi på vårt förhållningssätt vilket innebär att vi kommer att sprida ut oss mer i lokalerna. Genom att vara närvarande pedagoger kan vi finnas där och stötta barnen i deras lek, när det blir konflikter.

Vi gav barnen möjlighet till planerade lärandesituationer i fruktsamlingar. I samlingen reflekterade pedagogen, tillsammans med barnen, tillbaka till om de kommer ihåg vilka figurer som kom på besök och vad som gjordes förra veckan för att sedan leda de in till dagens planerade samling.

Vi gav barnen möjlighet till att återkoppla till sagan som vi läste sist genom att denna gång läsa den som en Flanosaga istället.

De barn som inte ville eller hann med att göra en "Stopp-hand" förra veckan fick möjligheten till att göra det under barnens val denna vecka. De barn som redan hade gjort fick också möjlighet till att fortsätta på sina "Stopp-händer" genom att själva klippa ut sina händer och sedan med hjälp av en pedagog laminera.

A2 INSATSER 2020, ARBETSLAGEN UTGÅR FRÅN DEN NYA STÖDMALLEN OCH FÅR FYSISK HANDEDNING:

(Mål: – Vårt mål är att skapa förutsättningar för barn och ge de möjlighet att utveckla en trygghet till sig själv som individ.)

Vecka 38

(...) En annan sak vi känner är att vi hade behövt bli bättre på är att gå ut så fort vi är färdiga så att nästa grupp kan gå (...) här känner vi att det kan krocka lite med varandra ibland. Det vi ska tänka på till nästa vecka är att försöka hitta en bra balans kring att låta barnen få ta sin tid i hallen och samtidigt inte dröja för länge utan gå ut så fort vi är klara.

Wisäter, Sanna (digital handledning)

Skulle gärna se att ni kopplar era hallsituation mer till tryggheten för individen. Alltså inte bara strukturen runtom, utan vad detta ska ge barnet rent utvecklingsrelaterat till trygghet för individen. Vad utvecklar individen för trygghet inom sig själv genom er struktur i hallen, hur kan ni se att barnet påverkas av ert arbete?

Vecka 41

Under veckan som gått har vi kontinuerligt använt bildscheman som enligt Reuterswärd m.fl (2019) kallar vad-göra & hur-göra-scheman (...). Efter att vi börjat använda dessa scheman märkte vi tydligt att barnen har blivit mer trygga i sig själva och samtidigt mer självständiga i hallen då de frågar allt färre frågor och tittar ofta på bildschemat som i sin tur gör att de också behåller fokus, det blir inte heller lika mycket spring som det tidigare har varit.

Om vi tittar tillbaka på hur barngruppen var tidigare så kunde vi se att de var väldigt oroade och ofokuserade kring och i hallsituationen medan vi idag kan se tydligt att de begriper vad eller hur de ska göra saker (...).

Vi känner nu att vi har kommit in i ett bättre "flow" (...) och barnen upplevs mycket tryggare än tidigare.

Wisäter, Sanna (digital handledning)

Vilken bra analys, där ni kopplar ert arbete till barnens utveckling. Super!

Arbetslagens dokumentation av insatser från 2018 beskrevs mer som fristående aktiviteter utan koppling till verksamhetens mål. Aktiviteterna var inte förankrade i det mål de hade satt upp för utvecklingsarbetet. Dokumentationen ger inget intryck av att de på förhand haft en utarbetad handlingsplan – en medveten åtgärd/strategi för att nå målet. Personalens tanke med aktiviteterna liksom deras reflektioner kring barns utveckling och lärande var osynlig. De valde att beskriva aktiviteterna i korta meningar, som inte gav utrymme för reflektion eller analys. Dokumentationen blev mer som en dagbok som enbart beskrev ett görande. Den röda tråden mellan mål och insatser är osynlig, på så vis att den dokumenterade verksamhetens aktiviteter är helt fristående från målet och varandra.

Hur de dokumenterar samt vad de dokumenterar förändras efter att de tagit del av stödmall och handledning. Arbetslaget börjar att följa en tydligare röd tråd mellan mål och den pågående dokumentationen av utbildningen. Dokumentationen beskriver nu i stället olika insatser förskolan utvecklar för att arbeta mot sitt mål. Arbetslaget visar även kunskap kring olika förutsättningar som kan påverka barns lärande och utveckling. De tar till exempel upp förhållnings-sätt, struktur, aktiviteter, miljön, material och mycket mer. Arbetslagen visar här en större förståelse kring insatsens påverkan på barns utveckling och lärande i relation till verksamhetens mål.

Ibland beskrivs dokumentationerna mer som observationer. Ett konstaterande av det arbetslaget sett eller uppmärksammat i verksamheten. Men genom handledning kan också arbetslaget ta sig vidare i denna observation, och börjar i stället att beskriva varför de valt att dokumentera denna observation, hur de arbetat vidare samt hur barnen i sin tur påverkats. Handledningen förändrar deras sätt att utveckla en balans mellan att analysera verksamhetens utvecklingsarbete och vad det genererar i barns utveckling och lärande.

DISKUSSION

HANLLEDNINGENS INVERKAN

HANLLEDNINGEN I UTVECKLINGSPROJEKTET utfördes med hjälp av en stödmall, med skriftlig digital handledning samt med fysisk handledning. Arbetslagens utveckling kan på olika sätt kopplas ihop med de olika delarna i handledningen. Stödmallen upplevs ge arbetslagen en lättförståelig struktur för deras sätt att dokumentera. Utvecklingsområde, mål och syfte blir mer tydligt, vilket skapar bättre förutsättningar för arbetslaget i fortsatt dokumentering. Även stödtexten kopplat till arbetsinsatserna upplevs ha påverkat arbetslagen sätt att analysera och dokumentera det pågående utvecklingsarbetet. Den skriftliga digitala handledningen har både för- och nackdelar. Fördelen är att den kan nå ut till arbetslaget snabbt och lätt. Nackdelen är att arbetslaget kan välja att inte läsa eller arbeta med den handledning som erbjuds. Den fysiska

handledningen, tillsammans med stödmallen, anser jag gett bäst förutsättningar för arbetslaget att utveckla sin dokumentation kopplat till analys. De fysiska besöken i arbetslaget har gett större möjlighet för att skapa dialog i arbetslaget kring deras dokumentation och utvecklingsarbete. Här har handledaren fått rollen av en kritisk vän. En kritisk vän som kan utmana arbetslaget på plats, direkt i deras tankar, i deras arbete och i deras dokumentation. Här kan arbetslaget inte välja att bortse från handledningen och måste vara aktivt delaktiga i dialog och samtal kring frågor och tankar som berör deras verksamhet, deras analys samt deras dokumentation. Oavsett vilken form av handledning som används så har fokus från min sida varit på didaktiska frågeställningar.

ARBETSLAGETS UTVECKLING

ARBETSLAGENS DOKUMENTATIONER AV utbildningen utvecklas med stöd av de olika formerna av handledning. 2018 kan vi tydligt se att det saknas en röd tråd mellan mål, syfte och arbetsinsatser. Arbetslaget dokumenterar utbildningen i form av olika aktiviteter som är fristående från varandra och utan koppling till mål, syfte eller specifikt innehåll. Vilket i sin tur leder till att det inte finns underlag för analys.

Stödmallen som arbetslagen fick ta del av 2019 efterfrågade en nulägesbeskrivning kopplat till verksamhetens utvecklingsområde. Den riktade arbetslagets diskussioner mot didaktiska ställningstagande genom frågor och stödtext. Arbetsgrupperna förändrar efter stödmallens introduktion radikalt sitt sätt att dokumentera både utvecklingsområde, mål, syfte

samt själva kvalitetsarbetsarbetet. Arbetslagen var nu i behov av att observera verksamheten samt föra dialog i arbetslaget kring det de såg, vilket var mallens syfte. Arbetslagen utvecklar en röd tråd mellan den pågående verksamheten, det mål de ska arbeta mot och hur de ska genomföra utvecklingsarbetet. Mallens struktur och frågeställningar kan på så vis tolkas som framgångsrika inom utvecklingsprojektets syfte. Att mallens underlag har möjliggjort för arbetslagen att lättare kunna utveckla sin förmåga att beskriva och analysera utvecklingsarbetet.

Stödmallens struktur, stödtext och frågeställningar kombinerades därefter med både digital och fysisk handledning. Den digitala handledningen gav arbetslagen en chans att fundera och reflektera direkt kopp-

lat till det de hade dokumenterat. Nackdelen däremot blev att den digitala handledningen mestadels fungerade som en envägskommunikation, från handledare till arbetslag, och blev på så vis en tolkningsfråga för arbetslagen. Hur handledningen mottogs eller förstods kunde handledaren inte veta, och missförstånd kunde således uppstå. Trots det kan resultatet av den digitala handledningen i detta utvecklingsprojekt till viss del peka på att arbetslagen utvecklar och förändrar sin analys och dokumentation. Även om arbetslagen inte direkt svarar på handledningens kommentarer så kan utveckling av skrivprocessen ändå följas. Dokumentationerna utvecklas och beskrivs som ett utvecklingsarbete för att höja utbildningens kvalitet, en process, där pedagogernas tanke bakom insatserna kan följas samt vad de kan ha betytt för fortsatt utveckling mot målen. Pedagogerna utvecklar ett ifrågasättande förhållningssätt till sina metoder och kan diskutera dem i relation till innehåll, insats och barns erfarenheter. Pedagogerna försöker att identifiera lösningar för hur de ska gå vidare.

Den fysiska handledningens inverkan på arbetslagens utveckling i utvecklingsarbetets dokumentation är också ett faktum. I den fysiska handledningen har arbetslaget inte enbart utmanats i sin dokumentation, utan även i sin tanke. Handledningen har utgått från didaktiska frågor, som berört olika delar av utbildningen. I den fysiska handledningen är det inte bara handledaren som är aktiv i sitt tänkande och reflekterande utan hela arbetslaget. Det betyder också att handledningen till viss del kan ha ett styrt och planerat innehåll, men det är deltagarna i handledningen som avgör vilken inverkan samtalet kan få i förskolans utbildning och dokumentation. Den fysiska handledningen innefattar ett samspel där människor utifrån deras olika erfarenheter, begreppsuppfattningar, professioner, barnsyn och så vidare delger varandra hur de ser på och tänker kring olika ställningstagande. Den fysiska handledningen har därmed mer syftat åt

att utveckla samtalen och den analytiska förmågan i arbetslagen, än att enbart titta på det de valt att dokumentera. Resultatet kan förstås i ljuset av Selanders (2017) koppling som jag redogjorde för i avsnitt "Sociokulturella perspektivet" om hur människans tänkande utvecklas i förhållande till den kommunikation hen blir delaktig i. Att samspelet och samtalen mellan människor kan utveckla individen och gruppens sätt att tänka. Att den proximala utvecklingszonen kan användas för att tillsammans utmanas och utvecklas, kollegialt lärande (Säljö, 2014).

Resultatet får på samma sätt vidare stöd i Säljöes teori (2014) som menar att kärnan i människans utveckling och lärande bottnar i interaktion mellan människor. Att människan måste vara aktiv och i samspel, och att det är i denna kombination som lärande sker för individen och för gruppen. Kvalitetsarbetets syfte är att utveckla kvaliteten i förskolan. Kvalitetsarbetets utveckling kan därför förklaras i hur vi tillåter oss själva att bli en del av det systematiska kvalitetsarbetet, således att vi är öppna för reflektion inte enbart över verksamheten utan även vårt eget agerande, tyckande och påverkan. Att vi har en vilja att utvecklas, förstå och förändras. Vi behöver också ha en vilja att förstå hur alla andra i gruppen tänker, förstår och iscensätter det innehåll vi arbetar med. Är man fyra pedagoger i ett arbetslag, så existerar det till exempel fyra olika förståelser för läroplanens mål, syfte, innebörd och betydelse.

SLUTSATS

SLUTSATSEN ÄR ATT handledning med fokus på de didaktiska frågorna kan utveckla förskolans dokumentation av det systematiska kvalitetsarbetet kopplat till att hålla den röda tråden och utveckla djupare analyser.

Således är det kombinationen av att ha en *kritisk vän* som utmanar förskolepersonalen med stöd av *de didaktiska frågorna* som lett till utveckling inom arbetslagets dokumentation och analys i det systematiska kvalitetsarbetet. En kritisk vän som kan skapa möjligheter i ett arbetslag att samtala, reflektera och analysera delar som arbetslagen kanske aldrig själva hade valt att ta upp som innehåll. På så sätt utvecklas och utmanas arbetslagens tanke sätt och ökar deras kunskap kring barns utveckling och lärande i relation till vad förskolan erbjuder barnen. Något som också upptäcktes under resans gång är att relationen mellan handledaren och arbetslaget är en kritisk faktor i utvecklingsarbetet. För att arbetslaget ska vara villiga att dela med sig och öppna upp sig för varandra

och för handledaren så behövs det en tillit och ett förtroende mellan de båda parterna. Att handledaren som kritisk vän accepteras och tillåts av arbetslaget att kritiskt granska, ifrågasätta, undra och problematisera arbetslagets analys och dokumentation.

Jag vill igen återkoppla till min tidigare hypotes om att kvalitetsarbetets problematik inte bottnar i förskolans förmåga att dokumentera tillräckligt med underlag för att ge näring till analysprocessen, utan att analysprocessen påverkas i relationen i huruvida förskolan har förmågan att dokumentera och analysera underlaget. Att analysens näring inte enbart grundar sig i förskolans underlag utan i förmågan till analys. Hypotesen tycker jag får stöd i resultatet, att arbetslagets förmåga att se, tolka och reflektera verksamheten utvecklas genom didaktisk kunskapsutveckling.

REFERENSLISTA

- ★ Gustafsson, C. (2020). ”Varför ska vi tala om didaktik i förskolan?”. I Bäckman, K., Elm, A. & Magnusson, L. (red.). *Förskola, barn och undervisning: didaktik i förskolan*. Stockholm: Liber, ss 13–33.
- ★ Jank, W & Meyer, H. Didaktikens centrala frågor. Uljens, M. (red.) (1997). *Didaktik: teori, reflektion och praktik*. Lund: Studentlitteratur, ss 47–76.
- ★ Kansanen, Pertti, Hansèn, Sven- Erik, Sjöberg, Jan & Kroksmark, Tomas (2011). Vad är allmändidaktik? I Sven- Erik Hansèn & Liselott Forsman (red.), *Allmändidaktik – vetenskap för lärare*. Lund: Studentlitteratur. ss 27–50.
- ★ Lpfö 18 (2018). *Läroplanen för förskolan Lpfö 18*. Stockholm: Skolverket.
- ★ Selander, S. (2017). *Didaktiken efter Vygotskil: design för lärande*. Stockholm: Liber.
- ★ SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- ★ Skolinspektionen (2012). *Förskola, före skola – lärande och bärande. Kvalitetsgranskningsrapport om förskolans arbete med det förstärkta pedagogiska uppdraget*. Stockholm: Skolinspektionen. <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/tkg/2012/forskolan-2/kvalgr-forskolan2-slutrapport.pdf>
- ★ Skolinspektionen (2017). *Huvudmannens styrning och ledning av förskolans kvalitet*. Stockholm: Skolinspektionen. <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/tkg/2017/styrning-och-ledning-forskolan/huvudmannens-styrning-av-forskolans-kvalitet.pdf>
- ★ Skolinspektionen (2018). *Förskolans kvalitet och måluppfyllelse – ett treårigt regeringsuppdrag att granska förskolan*. Stockholm: Skolinspektionen. <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapportet-stat/granskningsrapporter/regeringsrapporter/redovisning-av-regeringsuppdrag/2018/forskolans-kvalitet-och-maluppfyllelse-slutrapport-feb-2018.pdf>
- ★ Skolinspektionen (2020). *Utvecklingsarbete*. Stockholm: Skolinspektionen. <https://www.skolinspektionen.se/rad-och-vagledning/skolrepresentanter/utvecklingsarbete/>
- ★ Säljö, R. (2014). *Lärande i praktiken – Ett sociokulturellt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- ★ Wahlström, N. (2019). *Didaktik – ett professionsbegrepp*. Malmö: Gleerups.

SKOLPORTEN